

אף חג השבועות יש לו תשלומין כל שבעה

כ"א (א"א א"א א"א)

מי שיש לו נשואין בחנוכה אין לו להתענות, אבל אם יש לו נשואין (ז) בניסן מתענה ביום חופתו, אפילו בר"ח ניסן, מפני שהוא אחד מן הימים שמתענים בהם, כדלקמן סוף סימן תק"פ (הגהות מנהגים וליקוטי מהר"ש).

משנה ברורה

(ז) **בניסן מתענה** - דמה שזהירין שלא להתענות בניסן אינו אלא מנהג [ב"ח]. ולפי זה הוא הדין ל"ג בעומר, והימים שמראש חודש סיון עד שבועות, והימים שבין יום-הכפורים לסוכות; אבל באסרו-חג ובט"ו באב ובט"ו בשבט אינו מתענה כיון שהוזכר בגמרא [מ"א]. ויש מקילין בכל הימים שאין אומרים בהם תחנון:

ש"ס (א"א א"א א"א)

ומנהג פשוט שלא ליפול על פניהם בכל חדש ניסן, ולא בט' באב, ולא בין יו"כ לסוכות, (ולא מתחלת ר"ח סיון (לו) עד אחר שבועות).

משנה ברורה

(לו) **עד אחר שבועות** - ויש מקומות נוהגין שלא ליפול כל הששה ימים שאחר שבועות, מפני שהקרבת של חג השבועות היה להם תשלומין כל שבעה:

ש"ס (א"א א"א א"א)

ואם שכח לברך 'שהחיינו' בקידוש ליל שני, אפילו אם בירך כבר בליל ראשון חייב לברך אימתי שנזכר בכל החג, דהיינו עד סוף יום-טוב האחרון של גלויות, וכן הוא הדין בשאר יום-טוב מחוייב לברך (ה) עד סוף יום-טוב:

שער הציון

(ה) כתבתי כן לאפוקי ממה שכתב החק-יעקב דבעצרת יש לו תשלומין כל שבעה, וכוונתו, משום דלענין קרבנות יש לו תשלומין הכי נמי לענין זמן, ולעניות דעתי לא נהירא כלל, דבודאי אם יעשה הזמן לרגל יעבור על בל-תוסיף, ואיך יברך 'שהחיינו' על זה הזמן? וגם באליה רבה סימן תצד מקשה עליו, עיין שם, וגם בפרי-מגדים כתב דלמעשה אין לנהוג כן:

ה"כ משה שטרנבוך (אוסרין ומאנים א"א א"א א"א)

ב"ח יעקב ר"ס תע"ג פוסק שאם לא בירך שהחיינו בחג השבועות מברך אחר כך כל שבעה, וכן מביא ה"באר היטב" שם להלכה, ודבריו תמוהין וצע"ג דבזמן הזה אין לימים אחר שבועות שום מצות או ענינים מיוחדים לתשלומין והיאך יברך אז שהחיינו, ובהגהות מרן הגה"ק הגר"ל דיסקין זצ"ל הוסיף בזה דברים, דאפילו בראש השנה ויה"כ הלוא מיבעיא לן בעירובין (מ). אם לומר בהו שהחיינו דלאו רגלים נינהו, וכ"ש ימים שלאחר עצרת דחול נינהו ובפרט בזה"ז, וכן בעירובין שם מיייתנין "תן חלק לשבעה וגם לשמונה" ר"א אומר שבעה אלו ז' ימי בראשית, שמונה אלו ח' ימי מילה, ר' יושע אומר שבעה אלו שבעה ימי פסח, שמונה אלו שמונה ימי חג, וכשהוא אומר וגם לרבות עצרת ראש השנה ויוה"כ, ומפרשינן דהיינו לזמן דומיא דברכה, ומבואר שאינו אלא יום אחד, ומסיים דאף אי בזמן הזה מצות הקבלת רבו ברגל נוהג כל שבעה לא משמע שיברך על"ז זמן, דהמצוה איכא במחילה שהרי הרב יכול למחול על כבודו עכ"ד.

והנה דברי רבינו הגאון וקדוש זצ"ל הם חידוש גדול, והיינו שרוצה ליישב הפוסקים שמברכין בזמן הזה שהחיינו אחר שבועות כל שבעה, שטעמם דשייך עוד אז בזמן הזה ממצות הרגל, והיינו המצוה לקבל פני רבו ברגל, שיסודו דהוה כקבלת פני השכינה, וכשם שלשכינה בשבועות תשלומין כל שבעה, כך לקבלת פני רבו יש תשלומין גם בזמן הזה כל שבעה, ולכן שייך גם אז לברך שהחיינו, רק דוחה דמאחר שאפשר לרב למחול על כבודו לא מסתברא לתקן עלה שהחיינו, ודבריו הם חידוש פלא לדינא, שלדעתו גם בזמן הזה המצוה לקבל פני רבו ברגל בשבועות היינו נמי בימי התשלומין, דמצוה גם אז לקבל פני השכינה ולהלן יבואר...

ואמרת בפשיטות לבאר עיקר גדר האי מצוה לקבל פני רבו ברגל, וליישב קושיית המפרשים בהא דילפינן משונמית דאמרה לא חודש ולא שבת, מכלל דבחודש ושבת בעי למיזל, ואנן מחייבינן לקבל פני רבו ברגל דוקא ולא בשבת ור"ח, אף שעיקר הקרא הקרא דילפינן מינה האי חיובא מיירי בשבת וראש חודש דוקא וצ"ב.

ולע"ד נראה דעיקר החיוב בגדר כבוד לרבו וכמ"ש, והיינו דבמקום שמבקרים יבקר נמי רבו לכבודו בכך, וא"כ לדין ברגל וחובה"מ שמבקרים קרובים וידידים יש לכבוד נמי הרב ולבקר, אבל בשבת ור"ח שגם לאלו אין מקפידים דוקא לבקר, אינו מכבוד הרב לחייב

לבקרו בזה דוקא, משא"כ בנביא אלישע, נהגו לבוא אצלו לבקרו לשאול ממנו עצה ותושיה וברכה בשבת ור"ח, וע"כ ראוי לכבוד ולבוא, אבל אצלנו המצוה ברגל דוקא שהזמן מיוחד לביקורים מצוה לכבוד הרב בכך...

ואי נימא כביאור דילן עיקר המצוה ברגל וחובה"מ שמבקרים, ואז ראוי לכבוד נמי הרב בכך, אבל בחול אחרי שבועות בשבעת ימי התשלומין, לא שייך האי מצוה כלל שאינו זמן הביקורים, ולא מסתברא שתיקנו במיוחד להאי מצוה תשלומין כמו למצות ראייה, וע"כ אחר שבועות אין מצוה עוד לקבל פני רבו ודברי מרן זצ"ל צ"ע.

ועיקר פסק ה"חק יעקב" לומר בזה"ז אחר שבועות שהחיינו אם שכח עד שבעה ימים צע"ג דבזמן הזה אין חיוב כלל, ואולי הלוא יש הרבה ראשונים דס"ל שגם בזמן הזה אסורין אז מדינא בהספד ותענית, ועיין ב"זה השלחן" ח"ג שמביא מקורות נאמנים מראשונים שלא לומר תחנון אחר שבועות כל שבעה וכמנהג ירושלים עיה"ק (ודלא כרמ"א תצ"ד ומנהג אשכנז), והיינו בראב"ה לחגיגה (דף תצ"ד) "ושמעתי דלא נהג אבא מארי ליפול על פניו בתחינה עד שבעה ימים אחר עצרת ומהאי טעמא הואיל ואסורין בהספד ותענית ונראין הדברים וכו'" וע"ש דגריס בחגיגה כד: מנין לאחר עצרת שאסור בהספד ותענית עד שבעה ימים, וכן מפורש באגודה בפ"ב דחגיגה, וכן בהגהות אשרי בסוף מ"ק ובפסקי תוס' שם שלא לומר צידוק הדין בעצרת שיש לה תשלומין כל שבעה ומובא נמי בבית יוסף יו"ד (ת"א), וכן מסיק הפר"ח לדינא, ואם כי האשכנזים בחוץ לארץ רובם לא נהגו כן ואומרים תחנה אחר אסרו חג, מ"מ כאן בארה"ק המנהג נתפשט גם אצל הנוהגין כמנהגי הגר"א זצ"ל שלא לומר תחנה מפני קדושת עצרת שנמשך לימי התשלומין כל שבעה, ומהאי טעמא גופא דאסור בהספד ותענית כיון שנרגש גם אז עוד מקדושת החג, אולי מותר גם אז אם שכח לומר שהחיינו דנמשך עד אז עוד מקדושת החג, אבל הדבר זר ודוחק גדול לומר שאין אז אלא אסור הספד ותענית ולא חיוב שמחה, וע"ז נימא שראוי כבר לברך שהחיינו, ושפיר לא מצא הגה"ק הגר"ל דיסקין זצ"ל שום מצוה חיובית בזמן הזה בימי התשלומין אלא הקבלת פני רבו ברגל ודבריו צ"ע כמ"ש, ובלאו הכי הפוסקים לא הסכימו לדברי ה"חק יעקב" ולא קיימא לן הכי, ואין לברך בעצרת שהחיינו אלא בחג לבד וא"ש.